

Sal B

Selvvurdering, selvinnstikk, førerdyktighet og risiko

Torbjørn Tronsmoen, Statens vegvesen, Region Øst

Statens vegvesen

Torbjørn Tronsmoen: Selvvurdering, førerdyktighet og risiko

Unge førere – overvurderer de sin egen dyktighet?

Nasjonal konferanse om føreropplæring og førerprøver 25.-27-oktober 2006

Ungdomsulykker – hvorfor?

- Ungdom har betydelig høyere ulykkesrisiko enn voksne førere. Hvorfor?
- En aktuell hypotese: Ungdom overvurderer sine egne ferdigheter – de tror de mestrer utfordringer som de faktisk ikke mestrer. Dette gir ulykker.

Forskning:

- Glad 1988: Glattkjøringsundersøkelsen: Økning i ulykkesrisikoen for unge menn etter gjennomført kurs kan skyldes overestimering av egne ferdigheter.
- Gregersen 1996: Ferdighetskurs i glattkjøring økte troen på egne ferdigheter, men ga ikke bedre faktisk ferdighet.
- 60 til 80 % av bilførere mener at de er bedre til å kjøre bil enn gjennomsnittet.

I føreropplæringen

- Læreplaner
- Lærebøker
- GDE – modellen

Selvurdering blir sett på som viktig i føreropplæringsammenheng

Regulering av kjøreprosessen

- Bilkjøring – en selvregulert oppgave: Sjåføren bestemmer til en viss grad selv hvilket risikonivå han skal kjøre innenfor. Dette skjer gjennom en avveining mellom oppfattet risiko, oppfattet krav til ferdighet, og oppfattet egenferdighet.
- Oppfattet egenferdighet, eller subjektiv førerferdighet spiller en rolle i denne reguleringen av kjøreprosessen.

Ulike referanserammer

- Gregersens og Glads overestimering er rettet mot vurdering av en bestemt kjøreoppgave. Vurderingen handler om hvorvidt vedkommende fører føler seg skikket til å løse kjøreoppgaver under glatte førerforhold.
- Den andre vurderingen er rettet mot en sammenlikning med førerdyktighetsnivået hos en antatt gjennomsnittsfører.
- Mao: Referanseramma er vidt forkjellig.

Hva er relevant i forhold til hypotesen om overvurdering?

- Utgangspunkt: Løs grus i sving – hva er relevant for handlingsvalg?
- 1: Klarer jeg å håndtere bilen i denne farten på de forholdene som løsgrusen gir?

eller:
 - 2: Jeg er bedre enn gjennomsnittet til å kjøre så dette går nok bra.

Er dette samme slags overestimering?

En viktig distinksjon

- Det som handler om synet på hvordan du klarer å håndtere konkrete klart beskrevne kjøreoppgaver
- Det som handler om hvordan du ønsker å framstå overfor deg selv og dine omgivelser
- Måling av selvvurdering kan lett fange opp mer enn det som har betydning for regulering av kjøreprosessen.

Hva består subjektiv førerdyktighet av?

- Forskning viser to dimensjoner:
 - Sikkerhetsorientering
 - Kjøreferdigheter
- GDE – modellen har fire nivå av førerdyktighet:
 - Manøverferdigheter
 - Trafikale ferdigheter
 - Valg av reiserute/reisemåte etc.
 - Generelt syn på meningen med livet og hva som er viktig i et større perspektiv

Et nytt måleinstrument

- Må skille ut dimensjoner relevant for regulering av kjøreprosessen
- Må redusere tendensen til målefeil som følge av ønsket om å stille seg selv i best mulig lys
- Må avspeile kompleksiteten i førerdyktighetsbegrepet fra GDE-modellen

Redusere tvetydighet

- Konkret beskrivelse av lett definerbare oppgaver som folk vet om de behersker eller ikke (Pajares, Ajzen & Fishbein)

Hvordan opplever vi bilkjøring?

- Et viktig perspektiv mangler: Bilen som en del av kroppen
- Teori:
 - Merleau-Ponty
 - Gibson & Crooks

Resultater

Dimensjonalitet

- Generell førerdyktighet
- Sikkerhetsorientering
- Kroppslig dimensjon
- Spesifikke oppgaveferdigheter

Kjønnsforskjeller

- Menn har høyere selvvurdering enn kvinner bortsett fra på sikkerhetsorientering
- Denne forskjellen består selv om man korrigerer for kjøreeerfaring

Selvvurdering av ferdighet og risiko

- Korrelasjon

Pearson's r	<i>Risiko</i>
<i>Generell førerdyktighet</i>	.26***
<i>Sikkerhetsorientering</i>	.14**
<i>Kroppslig dimensjon</i>	.18***
<i>Konkrete oppg.ferdigheter</i>	.29***

**p<.01

***p<.001

Selvvurdering og føreropplæring

- Selvvurdering er omvendt proporsjonal med antall kjøretimer
- Selvvurdering er proporsjonal med omfang av ledsageropplæring

Selvevalueringens paradoks

- Høy selvvurdering innebærer fare for overestimering av ferdighet
- Men: Høy selvvurdering er også en forutsetning for å kunne stå i mot gruppepress og andres forventninger og å kjøre slik man selv synes er fornuftig

Konklusjon

- Utvikling av selvevalueringssferdigheter er en viktig del av læreprosessen
- Positiv selvevaluering ser ut til å henge sammen med sikker bilkjøring

